

DE OVERVAL WAAR NIEMAND HET OVER HEEFT

VOORSTEL VOOR PEDAGOGISCH GEBRUIK

“Als bedrijven hun belastingen niet correct betalen, mislopen arme landen miljarden euro’s, die geïnvesteerd kunnen worden in openbare basisdiensten zoals ziekenhuizen. De armste mensen betalen de prijs.”

 LEEFTIJD
Vanaf 15 jaar

 THEMA
Belastingontwijking en eerlijke belastingen/ (toegang tot) gezondheidszorg

 VAKKEN
Economie, sociale wetenschappen, burgerschap, aardrijkskunde, godsdienst/moraal, geschiedenis, Nederlands ...

 METHODOLOGIE/ONDERSTEUNING
Video’s, quizzen, ‘bewegend’ debat, creatieve oefeningen (bv. maken van kleine video’s), interviews ...

OXFAM
België

SAMENVATTING VAN DE EDUCATIEVE TOOL:

“De overval waar niemand het over heeft” is een treffend filmpje over het thema van belastingontwijking en het verlies aan inkomsten dat dit betekent voor openbare diensten zoals de gezondheidszorg. In het video zijn we getuige van een echte overval op onze ziekenhuizen. De beelden laten niemand onverschillig en vormen een opvallende inleiding op een soms moeilijk thema.

Bedrijven ontnemen de armste landen elk jaar ongeveer 140 miljard euro belastinginkomsten door belastingontwijking. Een kwart van dit bedrag zou al voldoende zijn om een basisgezondheidszorg te financieren die het leven zou kunnen redden van 8 miljoen moeders, kinderen en baby's. Met andere woorden, de armste mensen betalen voor de gevolgen van belastingontwijking.

DOEL VAN DEZE TOOL

- > Inleiding tot het thema van belastingontwijking en ruimer gezien van eerlijke belastingen.
- > Zich bewust worden van de impact van belastingontwijking, met een bijzondere nadruk op de gevolgen ervan voor de gezondheidszorg in België en de wereld.
- > Verbanden leggen met de wereldwijde Covid-19-crisis en andere actuele gebeurtenissen.
- > Zich bewust worden van het belang van zorgberoepen.
- > Bij de jongeren een gevoel van solidariteit creëren met armere bevolkingsgroepen en rond de ongelijke toegang tot gezondheidszorg.

In dit dossier vindt u verschillende mogelijkheden om de video te gebruiken in de klas. Aan u om eruit te halen wat u aanspreekt en uw eigen les samen te stellen.

NOOT: IN DIT DOCUMENT ZIJN VERSCHILLENDE WOORDEN ONDERLIJND. DIT BETEKENT DAT HET LINKS ZIJN. KLIK EROP EN U VINDT EEN SCHAT AAN EXTRA INFORMATIE.

1

VIDEOCAPSULE "DE OVERVAL WAAR NIEMAND HET OVER HEEFT"

- Laat de video zonder inleiding zien: pauzeer op 2:00 (zonder de bijhorende tekst).
- Vraag de leerlingen hoe ze zich voelen na het bekijken van deze video. Geef ze even de tijd zodat ze hun emoties kunnen benoemen en laat de klas feedback geven.
- Vraag de leerlingen om de boodschap uit de video in hun eigen woorden uit te leggen: "Wat hebben jullie begrepen?"
- Vraag de leerlingen of ze een verband zien met de actualiteit of hun eigen leven.
- Praktijkoefening: [quiz over belastingontwijking](#) om sleutelbegrippen zoals fiscale fraude, belastingparadijzen, fiscale optimalisatie of belastingontwijking te duiden (ze staan ook in het [lexicon](#)).
- Sluit af met een [korte video](#) waarin kort wordt uitgelegd wat eerlijke belastingen betekenen. Klik in de video op Youtube onderaan rechts op het icoontje 'ondertiteling' om de Nederlandse ondertiteling te activeren.

2

BEGRIJPEN WAT DE GEVOLGEN VAN BELASTING-ONTWIKKING VOOR DE GEZONDHEIDSZORG ZIJN: TOESTAND IN BELGIË EN DE WERELD

- > Gebruik de quiz [over de gezondheidszorg](#) om te polsen wat de leerlingen weten over de gezondheidszorg in de wereld en in België.
- > Illustreer met video's of getuigenissen (zie kader rechts) over verschillende feiten:
 - In de wereld zijn de gezondheidszorgsystemen en de toegang ertoe zeer ongelijk.
 - In België hebben we een kwalitatief systeem, MAAR:

- Niet iedereen heeft gelijke toegang tot dit systeem, het verschilt naargelang je papieren hebt of niet, je genderidentiteit en socio-economische milieu.
- Om de ongelijkheid te verminderen, is het belangrijk om voor iedereen een gelijke toegang tot de gezondheidszorg te garanderen.
- De overheid is de gezondheidszorg aan het ontmantelen door allerlei bezuinigingen. Het systeem is in gevaar. Tegelijkertijd laat diezelfde overheid toe dat bedrijven via allerlei mechanismen belastingen kunnen ontwijken.
- Zorgberoepen zijn vaak ondergewaardeerd en slecht betaald, terwijl ze essentieel zijn. 70% van het personeel uit de zorg zijn vrouwen. Vrouwen staan ook in voor minstens 75% van de niet-betaalde zorg (look gekend als mantelzorg).
- De coronacrisis heeft deze realiteit aan het licht gebracht en de ongelijkheid nog erger gemaakt.

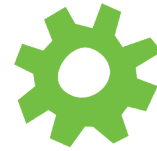

1. Op onze [website](#) vind je allerlei artikels, video's en uitleg over de impact van belastingontwijking en de ongelijke toegang tot gezondheidszorg.
2. De TAMTAM-campagne « #onzerealiteit » over gezondheidszorg klaagt de impact van het neoliberalisme op het leven en het welzijn van de burgers aan. Hier ligt de focus op gezondheid, met [een video](#) en [infografieken](#).
3. In deze [opinie](#) in DeWereldMorgen.be naar aanleiding van Wereldgezondheidsdag wordt de link tussen de besparingen in de gezondheidszorg en het beleid uitgelegd.
4. In deze [persvideo](#) legt onze collega van Oxfam International uit hoe de ongelijkheid tijdens de Covid-19 crisis alleen maar groter wordt. Er is een rechtvaardiger fiscaal beleid nodig.

3

ACTIVITEITEN VOOR LEERLINGEN

- Eén of meer mensen uit hun omgeving die in de zorg werken, met verschillende profielen (leeftijd, gender, functie), interviewen en deze interviews op een creatieve manier voor de klas brengen.
- Een video/foto/animatiefilm maken om het belang van de gezondheidszorg en het verband met eerlijke belastingen te illustreren (voorbeeld: [Playmobil-betoging](#))
- Een project steunen, een petitie voor eerlijke belastingen tekenen, aan een lokale actie deelnemen, een kaart sturen naar het zorgpersoneel van een ziekenhuis in de buurt.
- Laat de leerlingen een sterke herinnering aan de coronacrisis en de lockdown delen die hen heeft doen nadenken over de gezondheidszorg, de dood, ongelijkheid ...
- Maskers maken met inspirerende slogans.
- In groepjes een toneelstukje maken rond de thema's uit de twee eerste stappen: [zie bijlage 4](#).
- Een 'bewegend debat' organiseren rond stellingen over de gezondheidszorg, ongelijkheid in de zorgberoepen: [zie bijlage 5](#).
- Een argumentatie schrijven op basis van de stellingen in de [bijlage 6](#).
- Een podcast maken.

4

ACTIEMIDDELEN EN PROTESTBEWEGING

**GEZONDHEIDSZORG
MOET LOS STAAN VAN DE
MARKTWETTEN. ENKELE
DISCUSSIE-IDEËN:**

- De beweging "[De Zorg in Actie](#)" en hun [eisen](#).
- Het belang van preventie: debat over onze sedentaire levensstijl en slechte eetpatroon.
- Concrete acties zoals:
 - [Actie bij Ikea](#) om belastingontwijking aan te klagen
 - '[Schandehaag](#)' voor Sophie Wilmès: meer info onderaan

5

LINKS NAAR ANDERE PEDAGOGISCHE MIDDELEN

- [Krijg gelijk](#) van Oxfam-Solidariteit: een pedagogische fiche die aan de hand van verschillende case studies extreme ongelijkheid in de wereld aanklaagt.
- [Thematische fiches](#) van Oxfam-Solidariteit over eerlijke belastingen en sociale bescherming.
- [Videocapsule](#) van CNCD-11.11.11 over eerlijke belastingen.
- [Videocapsule](#) van Hart boven Hard over eerlijke belastingen (Nederlandstalig, uitgebreider dan capsule CNCD).
- [Pedagogisch pakket](#) van CNCD-11.11.11 over sociale bescherming.
- [Inspiratiegids](#) van Via Don Bosco om het coronavirus als gespreksonderwerp aan te boren met uw leerlingen.
- [Vlog van Linde Merkpoeel](#) (Linde vlogt #23): treffende getuigenis van verpleegster Elien die tijdelijk op de COVID-19 afdeling werd ingezet.

6

STOF TOT DISCUSSIE

6.1 WAAROM BETALEN WE BELASTINGEN?

Zonder belastingen hebben we geen sociale basisdiensten zoals ziekenhuizen, scholen, snelwegen, treinen ... De overheid en de belastingbetaler tekenen een sociaal contract: belastingen en taksen worden herverdeeld in de vorm van kinderbijslag, werkloosheidsuitkeringen, vergoedingen na een arbeidsongeval, pensioenen, sociale basisdiensten, enz.

6.2 ENKELE VOORBEELDEN VAN DE GEVOLGEN VAN SLECHTE FISCALE PRAKTIJEN

- Ontwikkelingslanden verliezen elk jaar minstens 140 miljard dollar aan belastinggeld omdat multinationals en superrijken enorme bedragen verstoppen in belastingparadijzen. Dit is twee keer het bedrag dat nodig is om extreme armoede de wereld uit te helpen.
- Nigeria, het dichtstbevolkte land van Afrika, heeft de laatste 10 jaar 3,3 miljard dollar verloren door een fiscaal akkoord met grote aardolie- en gasbedrijven.
- Volgens sommige schattingen bevindt 8% van de individuele fortuinen (min of meer 7 600 miljard dollar) zich offshore. Als de winsten op deze kapitalen belast werden, zouden onze overheden jaarlijks over 190 miljard dollar extra beschikken.
- In 2016 publiceerde Oxfam een rapport op basis van de beschikbare openbare gegevens van 200 bedrijven en strategische partners van het Wereld Economisch Forum in Davos. Wat blijkt? 90% van die bedrijven "hebben activiteiten" in minstens één belastingparadijs.

6.3 OOK IN BELGIË GAAT HET SLECHT MET DE GEZONDHEIDSZORG

Ons zorgsysteem is beter dan in veel andere landen, maar twijfelachtige politieke beslissingen brengen het in gevaar. Met de economie als excuus ontmantelen politici openbare ziekenhuizen, sluiten ze diensten of verminderen het aantal bedden. Een paar jaar geleden heeft toenmalig minister van Begroting Sophie Wilmès bezuinigingen voorgesteld in de zorgsector en in de ziekenhuizen. Als protest zijn er burgerinitiatieven ontstaan, zoals de “schandehaag”, georganiseerd tijdens haar [bezoek](#) aan het Sint Pieters-ziekenhuis in Brussel in mei 2020.

Minister Wilmès heeft indertijd het zorgpersoneel niet geconsulteerd en heeft eenzijdig de beslissing genomen om een bezuinigingspolitiek te voeren in de sector.

Deze maatregelen hebben geleid tot:

- Minder zorgpersoneel.
- Onvoldoende beschikbare bedden.
- Voorrang voor sommige patiënten.
- Vernietiging van de nationale voorraad van 60 miljoen maskers.

Een ander voorbeeld is de beslissing die minister van Volksgezondheid Maggie De Block enkele maanden voor de pandemie nam. Ze weigerde toen om de strategische voorraad mondmaskers te vernieuwen. Ze wilde op deze manier 100 miljoen euro besparen voor het land. Tijdens de Covid-19-crisis stond het zorgpersoneel elke dag opnieuw in de frontlinie van de strijd tegen het virus, zonder afdoende beschermende infrastructuur. Als gevolg hiervan was België onvoorbereid op de gezondheidscrisis zoals we die nu meemaken.

6.4 DE ROL VAN DE EUROPESE UNIE

Het is van belang om te weten dat de bezuinigingen die de zorgsector en ziekenhuizen nu ondergaan, opgelegd zijn door de Europese Unie. De Globale Richtsnoeren voor het Economisch Beleid (dit zijn de “aanbevelingen” voor economisch en sociaal beleid die de Europese Commissie elk jaar uitgeeft) sporen immers aan om openbare uitgaven te beperken. Deze “aanbevelingen” zijn eigenlijk verplicht en kunnen leiden tot sancties wanneer ze niet opgevolgd worden.

Overal ter wereld zetten internationale instellingen zoals het IMF of de Wereldbank overheden aan tot hervormingen in en privatisering van de openbare sector. Vandaag worden ziekenhuizen en zorgcentra beheerd zoals bedrijven terwijl het hier gaat om diensten aan het volk. Wat telt is rendabiliteit en maximale winst. Nochtans denken velen dat gezondheid los hoort te staan van de marktwerking.

Laten we niet vergeten dat de zorgsector niet door de staat gefinancierd wordt, maar vooral door de sociale zekerheid. En die ontvangt haar middelen dan weer via de belastingen en lonen van de burgers. We kunnen dus geruststellen dat de staat, door grote bedrijven vrij te stellen van belastingen, het geld dat bestemd is voor de sociale zekerheid eigenlijk “steelt”.

7.1 QUIZ OVER EERLIJKE BELASTINGEN

- In België bezitten enkele zeer rijke mensen samen 663 miljard euro. Gaat het hier om **2%**, 1% of 5% van de bevolking?
- Een peiling heeft aangetoond dat veel Belgen voorstander zijn van een belasting op grote vermogens. Om hoeveel procent voorstanders gaat het hier? 35% - 50% of **80%**.
- In 2000 was er in België één familie van miljardairs. Hoeveel zijn er volgens jullie in 2020? **(27)**
- Een peiling heeft aangetoond dat de meerderheid van de 200 grootste bedrijven op de planeet aan belastingontwijking doen. Om hoeveel bedrijven uit dit klassement gaat het? 35% - 50% of **90%**?

7.2. SLEUTELBEGRIPPEN OM BETER TE BEGRIJPEN WAT BELASTINGONTWIJKING BETEKENT

Fiscaliteit: Dit is de wetgeving rond de belastingen. Wanneer we het over fiscaliteit, belastingen, belastingplicht of bijdragen hebben, praten we over hetzelfde. De burgers van dit land zijn ook belastingbetalers: zij moeten bijdragen tot de ontwikkeling van het land, van de maatschappij. De burgers zijn dus belastingplichtig: zij moeten belastingen betalen.

Bezuinigingsbeleid: Economisch beleid dat erop gericht is het geheel van de inkomsten die beschikbaar zijn voor consumptie terug te schroeven door belastingen, bevrozing van de lonen, gedwongen leningen, kredietbeperkingen en controle op de investeringen.

Belastingontwijking: Hiermee probeert de belastingbetaler op een legale manier de belastingen die hij of zij zou moeten betalen, niet te betalen.

Belastingparadijzen: Land dat niet-inwoners belastingvoordelen aanbiedt als zij daar hun vermogen beleggen.

Fiscale optimalisatie: De beste manier zoeken om zo min mogelijk belastingen te betalen.

Fiscale fraude: Het opzettelijk niet betalen van verschuldigde bedragen aan de fiscus. Fiscale fraude is illegaal.

Fiscale rechtvaardigheid of eerlijke belastingen: Fiscale rechtvaardigheid of een eerlijk belastingsysteem bestaat eruit dat mensen de ruimte, de stem en de macht krijgen om hun rechten uit te oefenen en deze kunnen gebruiken om de fiscale stelsels te beïnvloeden en te controleren. Waarom? Om meer inkomsten aan te trekken en deze inkomsten aan te wenden voor kwaliteitsvolle openbare diensten.

Een systeem van eerlijke belastingen beperkt zich niet slechts tot technische fiscale en budgettaire stelsels, het gaat om macht, om politiek, om het steunen van mensen in de strijd tegen ongelijkheid.

Fiscale rechtvaardigheid bestaat eruit de regels van het spel te stroomlijnen, de burgers medezeggenschap te geven in de te nemen beslissingen, de machtsverhoudingen te veranderen en op een praktische en proactieve manier te strijden tegen extreme ongelijkheid.

7.3. QUIZ OVER DE GEZONDHEIDZORG

- > Volgens een Europese peiling zijn er gemiddeld 8,7 patiënten voor één verpleegkundige. Ligt België boven of onder dit gemiddelde? **11,2**
- > In ziekenhuizen worden vrouwen, net als elders, minder goed betaald. Wat is de loonkloof tussen mannen en vrouwen? 13% - 19% of **25%**?
- > Gaan Belgen regelmatig naar de dokter? Hoeveel keer per jaar bezoeken ze een arts? **De Belg gaat 7,4x/jaar naar de dokter. Dit is meer dan het gemiddelde in de OESO-landen (6,7 jaarlijkse raadplegingen)**
- > Gebruiken Belgen meer geneesmiddelen dan andere landen? **Ja, de Belg verbruikt een derde meer antibiotica dan het gemiddelde in de OESO-landen. Belgen bevinden zich in koppositie, samen met Frankrijk, Luxemburg en Zuid-Korea.**

7.4. INSTRUCTIES VOOR EEN TONEELSTUUKJE

Verdeel de klas in groepjes. Vraag de deelnemers een bezoek aan een arts na te spelen. Bij elk groepje gaat het om een ander land. Heeft het land waar de patiënt zich bevindt een impact op het bezoek?

Vb.: België, Congo, Bangladesh, Verenigde-Staten, Syrië, Cuba, Bolivia ...

Wat zijn volgens de groepjes de grootste verschillen?

De deelnemers zullen ervan uitgaan dat sommige landen arm zijn en dus minder kwalitatieve zorg zullen geven. Ex: Congo, Bangladesh. Deze landen beschikken inderdaad over minder ziekenhuizen en veel minder artsen per inwoners dan het Europese gemiddelde. Inwoners van Congo moeten soms lange afstanden afleggen om een ziekenhuis te vinden. In sommige ziekenhuizen zijn de toestanden ellendig: geen geneesmiddelen, geen kamers en soms zelfs geen bed. Wat echter opvalt, is dat in **al deze landen de rijkere mensen kunnen genieten van een kwalitatieve gezondheidszorg die soms zelfs luxueuzer is dan bij ons.**

De toegang tot kwaliteitszorg in de wereld hangt af van wat iemand kan betalen, wat volledig onrechtvaardig is. In de meeste landen is het verschil tussen privé ziekenhuizen en openbare ziekenhuizen enorm. Ook bij ons annuleren of stellen sommigen een bezoekje bij de arts uit om financiële redenen. De huidige Covid-19 crisis heeft de ongelijkheid in de wereld nog verscherpt.

7.5. BEWEGEND DEBAT

Hoe verloopt een bewegend debat? Teken of visualiseer een lijn in het lokaal. Bij elke bewering nemen de leerlingen in functie van hun mening een positie in. Ze blijven hierbij volledig stil:

- **ZIJ DIE HELEMAAL NIET AKKOORD GAAN, STAAN LINKS;**
- **ZIJ DIE AKKOORD GAAN, RECHTS;**
- **ZIJ DIE PRO NOCH CONTRA ZIJN, IN HET MIDDEN.**

Na een moment van observatie vraagt u de deelnemers hun standpunt te verdedigen en op deze manier het debat te lanceren. Door naar de andere argumenten te luisteren, kan de leerling beslissen een andere positie op de lijn in te nemen.

Hieronder vindt u enkele beweringen (u kan er ook zelf toevoegen):

- Het is normaal dat een arts die lang heeft gestudeerd en veel verantwoordelijkheid heeft, beter betaald wordt dan een verpleegkundige die minder lang heeft gestudeerd en minder verantwoordelijkheden heeft.
- Door de zorgsector te privatiseren kunnen we de kwaliteit ervan verhogen.
- Investeren in preventie om onze gezondheid te verbeteren moet een prioriteit worden.
- Gezondheid is een persoonlijke keuze, ieder moet toezien op zijn of haar eigen gezondheid.

7.6. STELLINGEN OM OVER TE DISCUSSIËREN

*“Sire, laten we de armen belasten, die zijn met meer!” **Jean-Baptiste Colbert**, minister van Financiën van Louis XIV*

*“Gezondheid moet los staan van de marktwerking.” **Oxfam***

*“Grote farmaceutische bedrijven halen meer winst uit de ontwikkeling van een nieuwe bodycrème dan uit een vaccin.” **Noam Chomsky***

*“De overheid telt de centen, wij tellen de doden.” **een Franse verpleegster tijdens de Covid-19 crisis***

“De liberalen hebben nooit aanvaard dat de gezondheid net als het onderwijs openbare diensten zijn die ontsnappen aan de marktwerking. Ze nemen nu wraak met een zeer duidelijke strategie: ze creëren tekorten, vernietigen beetje bij beetje de openbare sector om die ten slotte om te vormen tot een winstgevende privésector die de zozegde falende openbare diensten kan vervangen.”

***Christophe Prud’homme**, woordvoerder van de vereniging van spoedartsen in Frankrijk.*

*Gezondheid mag geen koopwaar worden, maar moet een universeel recht zijn zoals in de statuten van de **Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)** staat: “Beschikken over de best mogelijke gezondheidstoestand is een fundamenteel mensenrecht, los van iemands ras, godsdienst, politieke opinie en economische of sociale positie.”*

*« Als bedrijven hun belastingen niet correct betalen, mislopen arme landen miljarden euro’s, die geïnvesteerd kunnen worden in openbare basisdiensten zoals ziekenhuizen. De armste mensen betalen de prijs. ” **Oxfam***

HULP NODIG?

Contacteer de educatieve dienst voor meer informatie
of als u een workshop in de klas wil organiseren.

.....

INFO

edu@oxfamsol.be
of 02/501.67.12

OXFAM
België